

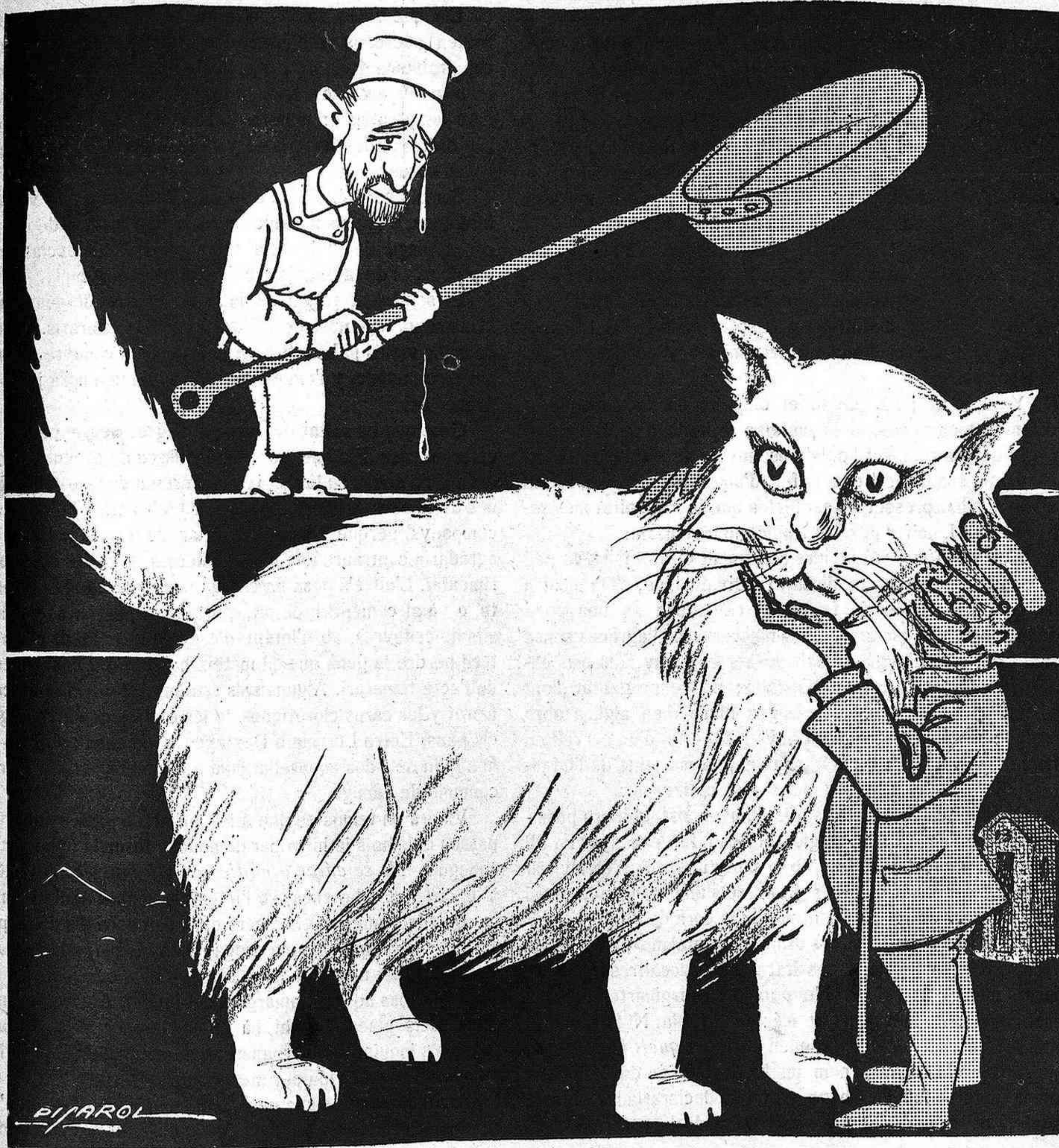
L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

BARCELONA 10 DE JANER DE 1913

NÚM. 1776 ————— ANY XXXV

PERIODIC HUMORISTIC ILUSTRAT

10 centims ————— Atrassats: 20

ELS CONSUMS

—No t'espantis, marruixa, que encara tens un any més de vida.

Joventut tràgica

El cronista, cars amics, se trobava, no fa molts dies, en una gran perplexitat. No sabia pas de què parlar, en aquesta crònica. Fang gris, fang roig, fang negre, fang com sopes, fang com fetge, fang com pega, fang encastadis, fang que xarbotés, tu que invadies tot Barcelona com una nova plaga d'Egipte, tu sabs com has sigut una temptació pera la meua ploma, condemnada a l'ebdomadaria sàtira.

També en Maura ho ha sigut, una temptació, y les bombes d'incendi, corrent pels carrers de la ciutat, apagant focs de cap d'any—aquets focs que estalvien de passar balans als sinistrats y que són presos fredament per tothom, menys per les companyies de segurs,—y fins els bons Reis d'Orient, ara ja de retorn a llurs reialmes llunyans. Però, heusaquí que jo no comptava ab l'impensada representació d'una tragedia en un acte, estrenada dissabte a l'«Español», ni en que l'autor sigués un jovenet, ab cara d'angel, ni que l'ànima sensitiva del cronista se sentís indignada, escandalisada, enfurida y venjativa, davant d'aquella obra que l'amic Alexandre Plana fa l'alt honor d'afiliarla a l'escola maltusiana, donantla com a fruit de meditacions darwinistes y contemplacions guinyolesques.

Y bé, jo us juro que ni el fang, ni els incendis, ni els orientals monarques, ni la mateixa retirada d'en Maura, ab tot lo que ha somogut l'opinió espanyola, tenen una tan transcendental significació com la feta d'aquet jovenet, que escriu una tragedia, presentant conflictes que la malignitat més refinada d'un Lucifer posat a tragic, no inventaria.

El cego Simó—d'escriure solzament el titol ja'ns ve pell de gallina—no es pas un disbarat individual, no; es la mostra de tota una tendència fatalment cimentada en una colla de jovenets que escriuen. Sang innecessaria, llàgrimes sense profit que no s'aixuguen, mals posats a guany, dissorts esgarrifoses y excentricitats horribles; no cal preguntar d'ont surten, quan les troben en algun llibre o en alguna obra teatral: són fruit d'uns divuit anys inexperts, d'un cervell en flor, d'una vida que encara porta enjogassaments de l'infantesa, sinó en el cor, en els muscles en creixensa.

Quan va caure el teló, après d'haver vist que era possible que l'inventiva d'un tragic arribés a fer escanyar un fill orb per un pare també orb, ab la santa intenció d'estalviarli les mateixes penes que ell sofreix, sols una curiositat quasi folla vàrem sentir: la de contemplar la cara de l'autor.

En el «Sindicat d'Autors dramatics catalans», això es tan facil, que no hi hagué necessitat de que nosaltres hi posesim el més petit esforç. No pots pas imaginarte, llegidor meu, una cara més sana y més tendrívola. Ni la disculpa d'esser neurastenic tenia aquell minyó, *aquell bon minyó*, que posava la ceguera com un bé de Déu en dos individus d'una mateixa familia, ab la novetat de declararla hereditaria y ab la mala idea de que una mare tingués la sorpresa d'es-

coltar com se justificava el seu espòs de l'assassinat del tendre fill dels seus amors. Tal escandol jo no penso pas tornar-lo a presenciar en ma vida. Els xisclets horribles se succeïren a cada escena, y no hi havia manera de riure, perquè un infant que's troba escanyat al llit, ab les senyals a la gorja dels dits paternals, horripila de tal faisó que, encara que ho narri un policia, en surts sotraquejat.

Seria curiós esbrinar quin procés imaginatiu y quina veritat psicològica persegueixen aquets jovenets donats a les orgies de l'esgarrifament.

Entre nosaltres, el cas d'en Recasens, autor d'*El cego Simó*, se repeteix ab massa freqüència y cal considerarlo ja com una epidemia. Els que no han sigut mai pares plantegen problemes de paternitat y fan matar els fills com la cosa més humana que pugui haverhi en la terra.

Els que viuen en la solteria més desesperada, desenrotllen paorosos problemes d'adulteri; els que no coneixen cap problema de la llar, creada ab les suors de nostre front, resolen ab sacrificis cruenta totes les dificultats que en les llars se plantegen; els que no han vist mai cap histeric, ni cap orat, fan de l'histerisme y de la bogeria la base de les seves obres.

Sembla com si, sense un crim passional o una venjansa feréstega, o una mania suicida, no hi hagi manera de convencer a ningú de l'injusticia social, ni de l'existència de les passions, ni de la poca amabilitat de la providencia.

El sentiment tragic de la vida, el senten, después de l'Unamuno, els nostres millors cadellts literaris. A l'edat de cullir violes ja han descrit la fetor d'un cadavre, abandonat en un avenc, y l'emotivitat d'una nuvia a l'hora justa del primer bes.

Gent que ha saltat del blanc al negre, sense passar pel color de rosa. Els que no són capassos de produir, perquè encara no saben sintaxis, ja comensen a dur mostres externes de la seva tristot. Aquet pren absent a la vista dels companys, perquè ha sentit parlar de l'acid prussic, y li agradaria contraure una bona epilepsia, pera fer obra experimental. L'altre's posa un cap de mort per agulla de corbata, o và al cementiri, de nit, a inspirarse, o visita els diposits de cadavres, ab l'intent d'esgarrifar a la dispesera y ferli perdre la gana que ell mateix ha perdut a conseqüència de l'acte temerari. Alguns sols senten preferència pel color morat y les carns cloròtiques de les etaires que arrosseguen els peus. Entre Lorrain o Desteyeuski no saben a qui llegir, ni a quin dels dos aconsellar com a llibre util pera la primera comunió de l'amiga.

Vindrà un temps en que a les primeres planes dels cartipassos dels nois ja hi trobarem aquella fórmula epistolar tan coneguda *No se culpe a nadie de mi muerte...* etzètera. Y la duran a la butxaca, ab l'intent de si serà aquet diumenge, o l'altre, que, ab els diners que'l seu pare els dona pera divertir-se, compraran una droga o una pistola, pera desaparèixer d'aquet món, car ja no té, pera ells, encisos.

Es curiosa aquesta amargura del jovent. Apar que l'anyoransa dels plaers que hi hà en la serenor dels quaranta anys, els inquieti de tal manera, que no puguin esperar-la y vulguin deixar la vida per massa lenta.

Això, quan no es una posa, o quan no's và a l'assalt d'una celebritat repentina, o quan la galanteria obliga als proge-

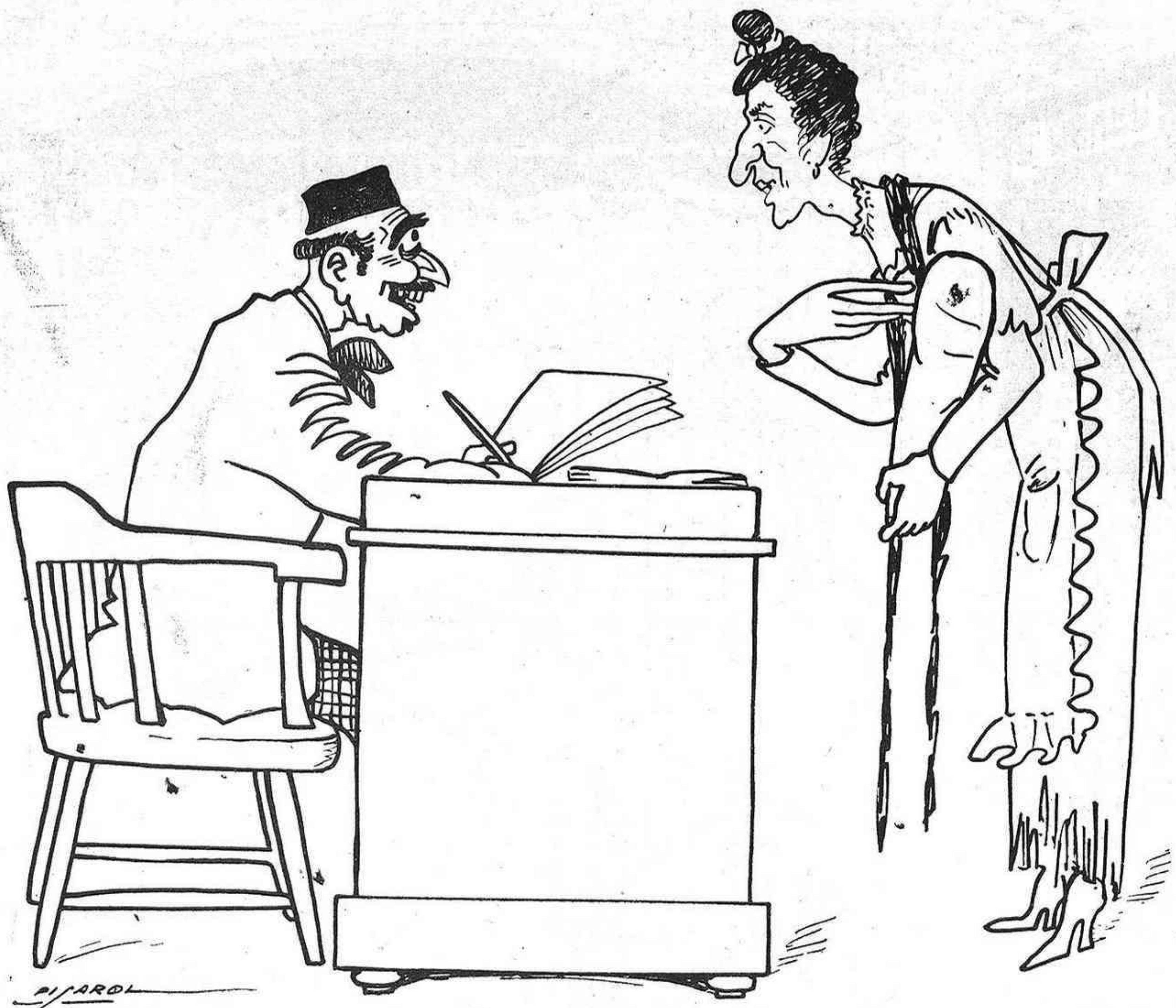

NERONIANA

—¡Que haya un «tirano» menos, qué importa al mundo!...

—Però, dona, ¿cò'm vol fer reconèixer la seva personalitat, sense cèdula?
 —¿La meva personalitat?... Una servidora, a Barcelona, es més coneguda que en Güell y Ba-
 cigalupi, perquè ho sàpiga.

niters a mides rigoroses y l'infant se troba ab el dilema de passar per drogo, o per intel·lectual, que, generalment, en casos de simil, es una droperia dissimulada.

L'immoralitat d'aqueixa literatura, feta d'ilusionisme macabre y d'inexperència, es manifesta. Es la pornografia de la tristor. Es fer de la mort, y de les llàgrimes, y de les amargures, una concupiscència més. Es enquitranar el bressol y posar blasfèmies en els primers plats de sopes.

Quan l'home que ha viscut resol una qüestió estètica a base d'esgarri-fansa, ho fa ab pietat y ab filosofia. Els jovincels que's decideixen a amargar una hora als seus admiradors, troben manera d'esser més crudels que la realitat.

Una desgracia mai ve sola, y, això que la gent té per axiomatic, ells ho converteixen en precepte d'art. Els antropofags són infinitament ignocents al costat dels ombrrius productors d'aqueixes obres.

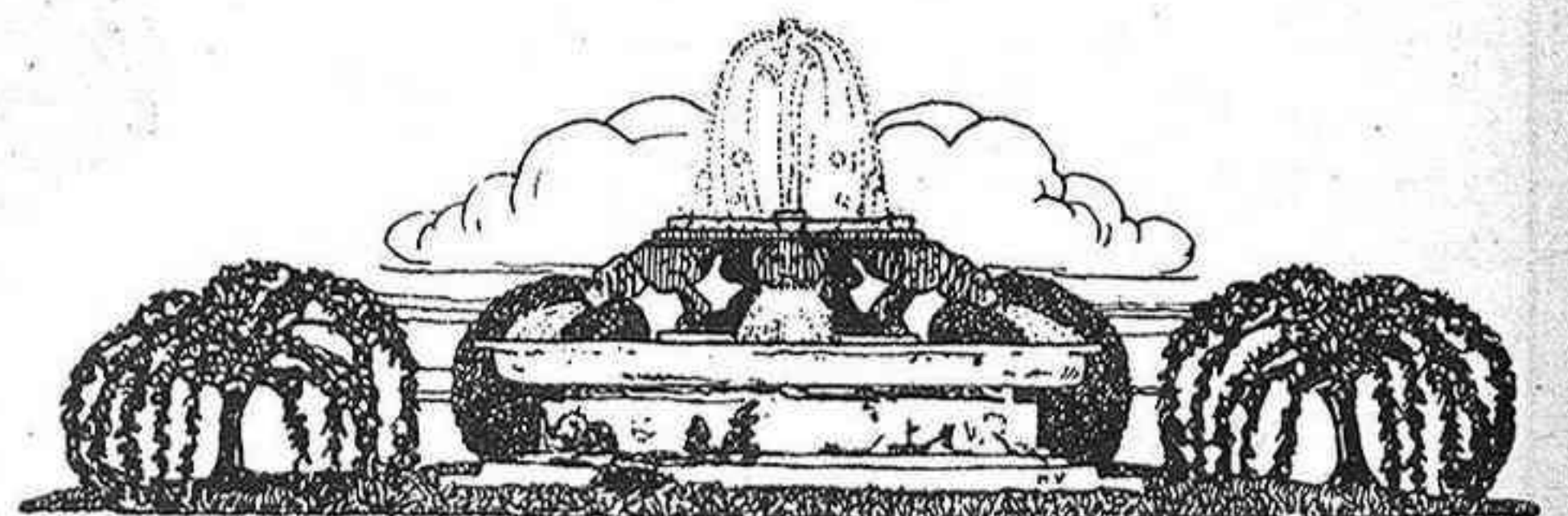
Y mentres hi hagi qui tingui la mania d'aplaudir lo mascle, lo que s'anomena *fort*, que no es sinó la pitjor de les febleses, hi hauran desgraciats que intentin les crudeltats que mai la providencia hauria pensat cometre en aqueixa vida perdurable.

Aqueixes y altres reflexions ens ha suggerit la represen-

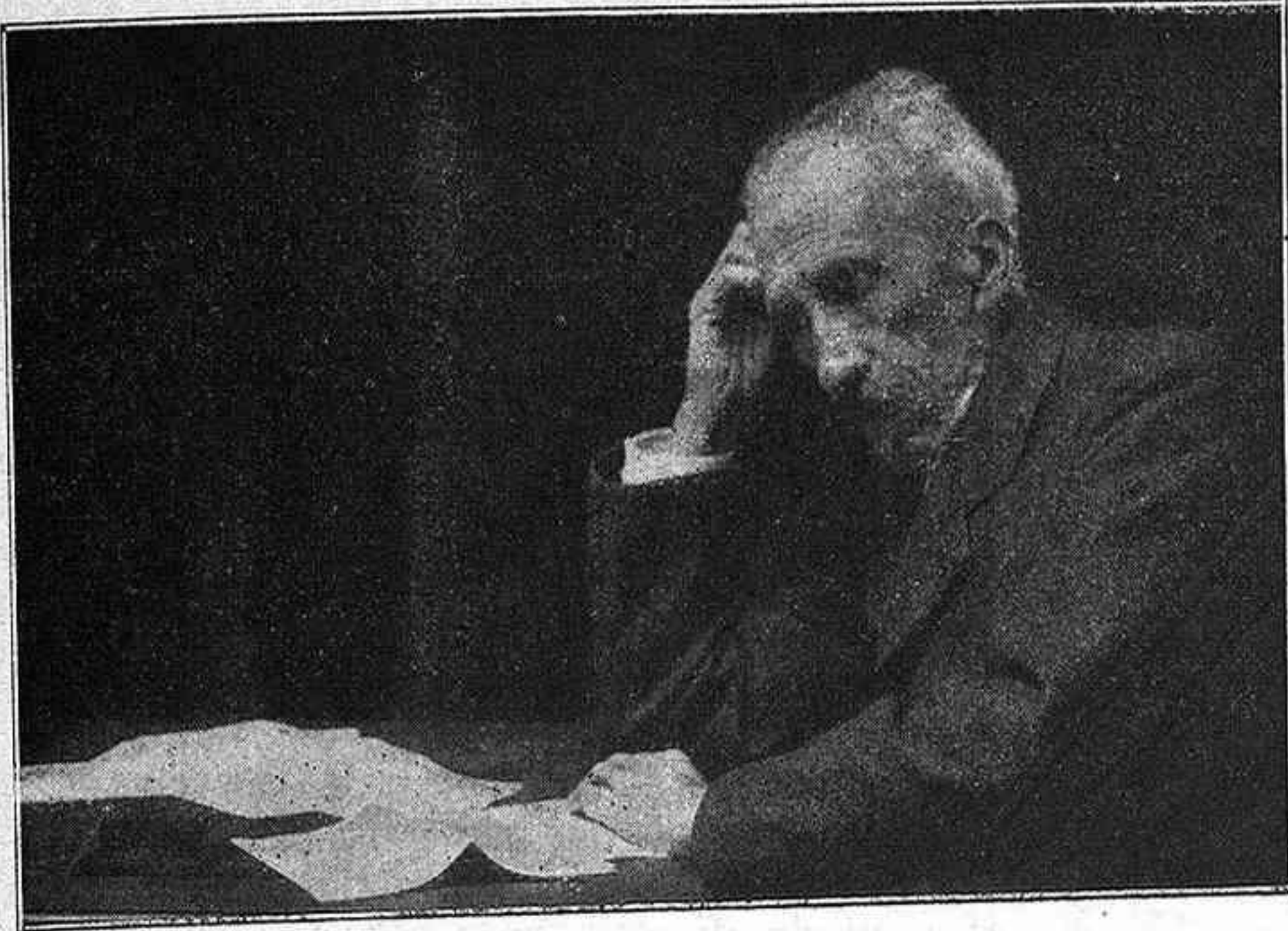
tació d'*El cego Simó*, y el seu exit, y les moltes enhorabones que l'autor rebia, y el seu somriure angelical, y aquella expressió d'ignocència, reflexada en la fas del tragic, a l'hora negra d'haver resolt la qüestió més tremenda de psicologia; això es, la de que un pare pugui, ab totes les ganes d'estalviar sofriments a un fill, posarli, a sang freda, les mans al coll y apretar, apretar, fins que l'albat tregui la llengua, y's torni morat, y pernegi, y s'asfixii.

¡Puà! «¡Oh, joventut desgraciada!». Això ho cantava un sabater, que patia un raquitisme agegantat; però jo no hauria cregut mai que aquella cansó devingués una sentència.

P. BERTRANA

EDUARD AULÉS

A la respectable edat de 70 anys, ha mort, a Barcelona, el popular autor dramàtic català Eduard Aulés.

Era, l'Aulés—com avui es, encara, el venerable Llanas,—un dels escriptors que més fama tenien de xistós y d'home d'ingeni, essent innombrables els acudits y les anècdotes que se li suposen y que regositjaren a tota una generació.

En ple renaixement del teatre de la nostra terra, ell tingué, com ningú més, la gran trassa d'adaptarse admirablement el caient especialíssim d'algunes de les produccions còmiques franceses més en boga, y ab tal art les trasplantava a la nostra escena, que be pot afirmarse que'ls seus arreglos eren milloraments.

Encara jove y degut a contingències del viure, va haverse de traslladar a Cuba, ont la seva carrera d'advocat li permeté exercir carrecs de certa categoria; fins que, anyoradís de la seva patria, retornà sa residència a Barcelona, ara fa cosa d'uns vuit anys.

El repertori d'obres que deixa el popular Aulés es extensíssim, comptantse entre les seves produccions més aplaudides *Lo Sant cristo gros*, *Cap y cua*, *Cel rogent*, *Cinc minuts fora del món*, *Tot cor*, *Vots són trumfos*, *Lo diari ho porta*, *Sis rats diaris*, *La trompeta de la sal*, *Sense sogra*, *Una dòna a la brasa*, *Romagosa bis*, *Ell*, *Lletra menuda*, *Els dos carboners*, *Per no mudarse de pis*, *Ignocència*, *La mà trencada*, *No's pot ser pobre*, *Marit*, *muller y companyia*, y algunes més que no recordem.

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA s'associa avui ben sincerament al dol que experimenten els bon barcelonins, per la perdua del vell dramaturg y celebrat escriptor humorista.

A cân Garlanda

Contra la seva costum, el diumenge a la tarda, a entrada de fosc, el senyor Sostres va presentarse a la Casa Gran.

El comandant de municipals, que per casualitat s'hi trobava, després de saludarlo militarment, va dirli ab visible sorpresa:

—¿Vostè per aquí, don Joaquim?

—Sí. Vinc a...

Escampà al seu entorn una mirada rezelosa y, segur de que ningú podia sentirlo, l'Arcalde va completar la frase:

—Vinc a escriure una carta pera'ls Reis. Mentres jo pujo al meu despaig, fassi'm el favor de buscar per la Casa unes sabates ben grans, y pòrtimeles, ab molta reserva.—

¿Què's proposava, el senyor Sostres?

Quan, moments després, ab un parell de sabates a la mà,

el comandant de municipals tornà a la seva presencia, l'Arcalde va explicarse.

—Això, amic Mendiola—comensà dientli,—va cada dia de mal en pitjor. A l'entrar en aquesta Casa, ja sabia jo que me'n veuria un embull, però mai vaig imaginarme que'l desgavell fos tan tremendo. ¿Creurà vostè que en aquet moment a la caixa municipal no hi hà un centim?

—¡Vaia si ho creuré!—va fer el senyor Mendiola ab molta naturalitat.—¡Ha succeït ja, això mateix, tantes vegades!...

—Doncs aixís no podem seguir. Y molt menys, quan veig continuament desairades les meves iniciatives y incompletes les meves ordres. Perquè, vostè ja deu haverho reparat, a mi no hi hà ningú que's prengui la molestia d'escoltarme. ¿Reclamo formalitat? M'escandalitzen. ¿Proposo economies? Se'n riuen, de mí. ¿Parlo de la nostra deplorable situació financiera? Me responen que la ciutat es rica y que tot se arreglarà.

—¿Y que vol dir que no es veritat, això?

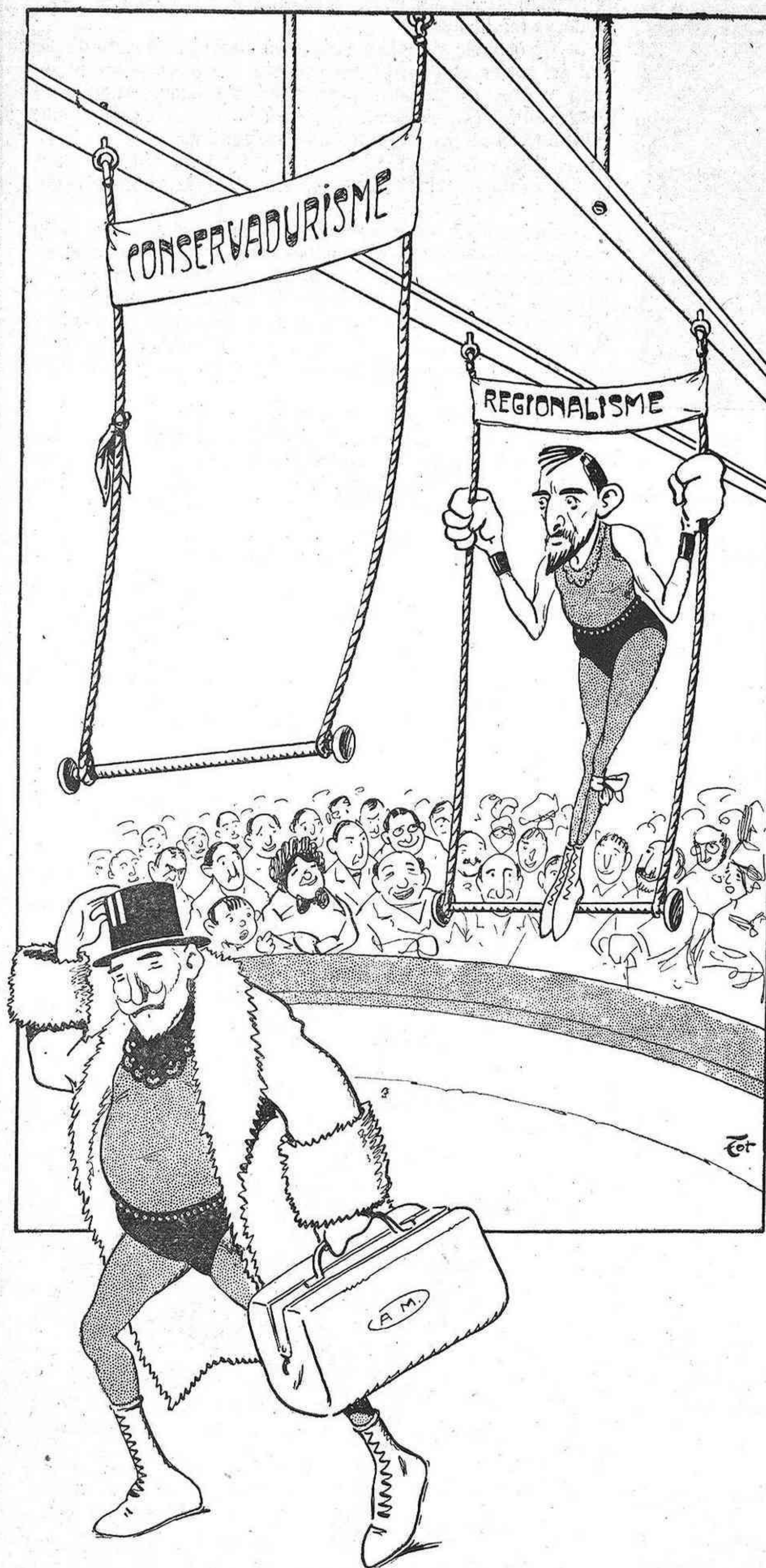
—¡Ai, amic Mendiola!... ¡Si vostè, aixís com recorre les quadres de la cavalleria municipal, pogués penetrar en les interioritats hisendístiques!... Cada nou emprètit que fem es un fracàs. Totes les nostres empreses acaben en punta.

A LES PENES...

—¿L'any se presenta guerrero?
¡Benvingut, y amunt y crits!
Mostrem nostre esperit belic
tenint sempre l'arma als dits.

AL CIRC POLITIC

—Ben mirat, ara seria l'hora de fer el salt...

¿Sab quant hem recaudat, en l'Exposició de Piscicultura, desde que està oberta?... ¡Tres pessetes y mitja!...

—Y a fè que allí sí que no pot dirse que *el pescado es caro*... ¡Dèu centims l'entrada!...

—Perxò mateix. Això, d'una manera o altra, ha de tenir fi. ¿Es que a la Casa Gran s'hi ha ficat la *jettatura*? Avui ho veurem.

—¿Què pensa fer?

—Acudir als Reis, que d'aquestes coses en saben més que nosaltres. Deixi les sabates aquí, y retiri's.—

«Senyors Reis: no us demano or, ni lleminedures, ni regals de cap classe. Voldria sols que m'omplissiu les sabates de consells, sabis y practics, que'm servissin de guia pera poguer seguir empunyant, ab més sòrt que fins avui, la vara d'Arcalde de Barcelona».

Colocà, després, la carta dintre d'una de les sabates y, caminant de puntetes, va anar a dipositarho tot al gran balcó central.

—¿Ja està feta la cosa?—va dirli el comandant de municipals, al veure'l sortir.

—Sí. Procuri que ningú surti al balcó, fins que jo demà vingui, ¿sent?

—Vàgisse'n descansat. No hi sortirà ningú.—

L'endemà, dilluns, a primera hora del matí, el senyor Sostres era ja a la Casa Gran.

Nerviós y sense poguer dissimular l'impaciència que'l devorava, va correr al balcó.

La seva carta havia desaparegut y en el lloc d'ella se'n hi veia una altra.

Don Joaquim s'apressurà a obrirla. Apareixia firmada pels tres Reis y deia aixís:

«Quan un Arcalde no serveix, lo millor que pot fer es tornarse'n a casa y deixar el lloc a un altre que'n sàpiga més».

El senyor Sostres va quedarse de pedra.

¿Era autèntica, la carta?

¿Era obra d'un bromista mal intencionat?

¡Vagin a saberho!...

Lo cert es que en aquell precis moment, mirant de reull cap al balcó de Cà la Ciutat, el senyor comte de Lavern atravessava la plassa de Sant Jaume.

MATIAS BONAFÉ

EL MONUMENT A MOSSÈN CINTO

En nostra Diputació se troben exposats els treballs dels concursants pera l'erecció del monument a Mossèn Cin-

to. No hi hà pas dubte que entre'ls projectes n'hi han que reuneixen de sobres les condicions exigides pel bon gust, y que resultarien, un cop portats a la pràctica, ben dignes de Barcelona; però temem que altra vegada no sigui el codig estetic el que's tingui en compte pera fer justicia. Temem que una altra vegada l'ornament public pugui esser obecte d'un atentat més, que ja són masses els que s'han comès en nostra desgraciada Barcelona.

No creiem que sigui la manca de coneixements dels que estan cridats a resoldre aquesta qüestió, ni que puguin cedir ab facilitat a pressions extranyes, sinó que'ns esvera que manqui l'energia suficient pera imposarse a l'hora del fallo, y que aquet sigui obra de lleugeresa, en lloc d'esserho de reflexió.

Es clar que lo que ara diem està basat en pures suposicions y que, fins que s'hagi resolt en definitiva, no tenim cap dret a formular censures ni a despertar susceptibilitats.

No obstant, com que, un cop el concurs sigui fallat, les coses ja no tenen remei, es per això que no serà per demés que abans cridem l'atenció dels àrbitres, per si aquets volen tenir en compte les nostres advertencies.

El concurs pera'l monument a Mossèn Cinto fou començat ab mal peu, y la nostra mare Estètica fassi la gracia de que al final resulti un acert.

Entre'ls escultors de valúa que han concursat hi han els germans Oslé, y aquets y els altres que expremen el seu talent pera una obra patriòtica, tenen dret a esperar del patriotisme justicia estricta, justicia que estem obligats a demanar a l'avens tots aquells que'ns preocupem del bon nom de nostra ciutat.

B. COMPTE

UN CONCURSANT

—¿Ara te'n vas a l'Exposició de Piscicultura y Pesca?
—Sí; vull veure si deixo l'encostipat que vaig pescar l'altre dia.

GLOSARI

El pi de les tres branques, malalt

Una nova que ha arribat fins a nosaltres, crec que amargarà la diada de tots els fermes, y fornits, y mascles fills del terror.

El pi de les tres branques està malalt.

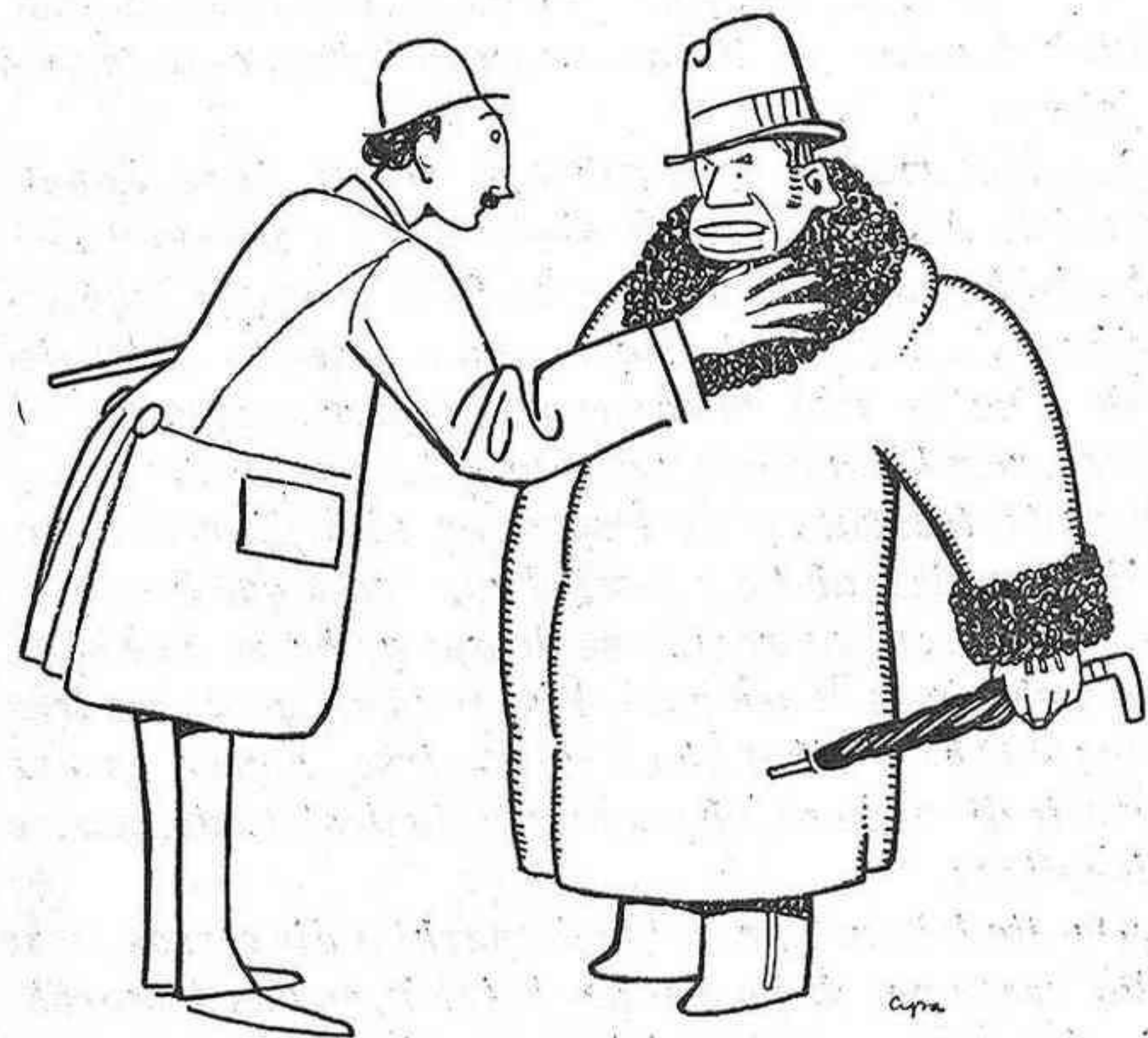
Si es veritat lo que'ns asseguren (fassi Déu Nostre Senyor que no ho sia), en Martí Julià va anar a veure'l, va pendre el pols a totes tres branques y diu que va dir:

—L'arbre se'ns en và. ¡Catalunya y avant, però se'ns en và!—

Veritablement, si això fos cert, n'hi hauria pera plorar en vers, y en prosa, y de tota manera, si es que encara els hi queden llàgrimes, an els nostres néts dels almogavers.

Desde que varem glorificar a tot aquell pi, sense diferencia de branques, les coses que han anat per terra quasi són tantes com inventàrem en els nostres jorns gloriosos.

¿Qui parla, ja, d'aquelles bases de Manresa, tan estrictes, que'ns varen costar tantes garrotades? ¿D'aquells disset volem... y no havem; d'aquells manaments d'una llei que ja no s'en canta gall ni gallina? ¿Ont han anat a segar aquells segadors del «cop de fals»; d'aquell «cop de fals» que, al cantar-lo, mai anava prou afinat, però, quan el cantavem, ja rebiem? ¿Què s'ha fet aquell

CONVERSA ESGARRIFOSA

—¿Sab què diu, el diari? Que està científicament probat que'l món finirà cap allà al 2700.
—¿Què diu, ara?... ¡Això es terrible! ¡Y jo que havia pensat comprarme una tartana!

esplet de la Solidaritat; aquell abraçar-se pels carrers, per les entrades y per la llar, homes ab homes, y homes ab dones, y dones ab criatures? ¿Aquella avinensa de partits, que tots erem uns, y uns dels altres, y els altres dels nostres y nosaltres d'ells? ¿Y aquelles eleccions esplèndides, que un deia «Jo soc solidari», y me li entregaven un acta? ¿Y les sardanes patriòtiques? ¿Y aquella presó de Lleida? ¿Y el porró; aquell porró que'l teniem de lligar perquè no l'hauriem deixat mai? ¿Y aquell retreure Felip IV, quan volíem esser regidors? ¿Y aquell ¡visca Catalunya!, quan no sabíem com acabar o quan volíem anar a coll a les espatlles del poble? ¡Ai! ¡Tot això es proper y se'ns en ha anat a l'història! ¡Ja ningú crida! ¡Ja ningú's plany! Si demà arribés un Felip, sia el quart, el quint o el que quedés, creiem que'l nostre jovent l'aniria a rebre ab atxes y el faria passar per la rambla, fent guardia d'honor als estreps.

Avui en dia, ¡oh, llegidors!, se torna a parlar castellà a tot drap y costi lo que costi. ¡Y quin castellà, valgue'ns Cervantes! Les noies de l'aristocràcia, jo no sé què'ls hi deu passar, que no'ls và un sol mot als llavis que no se'ls hi posi malament. Les mamás, com que an els seus temps no s'hi havien avesat, aixís que arrenquen el ceceo, sembla que'ls hi hagi sortit una granellada a la llengua, y en quant als papás, no'ls volem retreure, perquè'ls que'l parlen un xic millor es que han estat an aquella Amèrica que'l parlen pitjor que nosaltres. Avui dia, els nostres jocs florals se van tornant tant y tant helenics, que aviat haurem de fer una barcada de mantenedors y de poetes y anarlos a tenir lloc a Atenes. Del Teatre Català, no'n parlem; encara no hem pogut sapiguer si no té public perquè no té autors o si no té autors perquè no té public. Y, en tocant a lo de llegir en la parla d'en Ausies Marc, ja quasi sols compren els llibres els bibliòfils, que tenen privat el llegir, perquè pera llegirlos s'han de tallar, y un llibre tallat ja no es intonso, y un llibre que no sia intonso no es un llibre, es un paper ab lletres.

Sí, amics meus, aquell pobre pi potser fa bé d'anar-se morint. Això de l'arbrat simbolic no'n sol esser gaire de vividor. Molts recordem, no fa gaires anys, aquells plansons de la llibertat, que solien esser un cedre del Liban, com se morien corsecats per aquestes plagues y carrers, com hi anaven a parar totes les pusses del veinat y els plats trencats y les trenes arnades. El mateix arbre de Guernica, ab tot y esser d'una terra que les coses tenen durada, se va morir y va deixar un hereu, que no fa tanta ombra com el seu pare. Y si al nostre pi de les tres branques li ha arribat l'hora de morir-se, potser es que vol morir dignament, abans no vegi la desfeta del nostre regionalisme.

¿Qui tindria prou coratge d'anarhi a dir versos, avui en dia, sense por de passar per boig? Y, en cas d'anarhi a dir, de versos, qui els aniria a escoltar? Que's mori, sí, o sinó ben prompte l'«Atracció de Forasters» organitzaria una festa a sota de les tres branques, ont hi cantarien la Meller, la Goya, l'Escribano y la Jò, y als pins vells ja no'ls hi escau d'haver de sentir les copletistes.

XARAU

NOTES D'ART

FAIANS CATALÀ.—A darrers de Desembre va obrir-se en aqueixa sala l'exposició de dibuixos del nostre escultor en Josep Clarà.

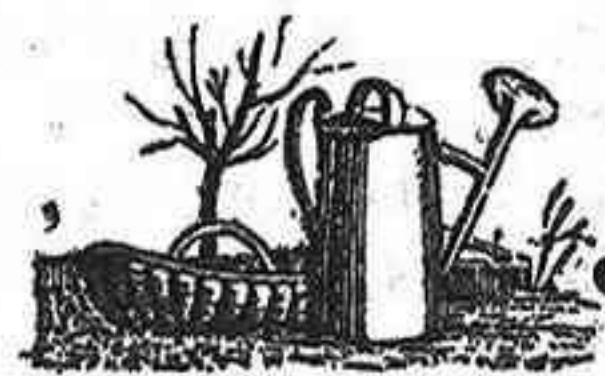
En conjunt, l'exposició sorprèn per la fermesa y encaix de totes les figures, lo qual demostra lo que mai tindrien que oblidar els companys d'ofici d'en Clarà, y es que no's pot esser un bon escultor sense esser alhora un destre dibuixant.

En Clarà ha vingut a dirnos com s'estudia y com se construeix, y com la sola perfecció en la forma arriba a produir una inefable sensació de divinitat.

Els dibuixos del mestre olotí tenen l'amplitud y magestat que són característics al classicisme y recorden la manera austera y seriosa dels colossos del renaixement.

Figuren també, en l'esmentada exposició, dos bronzes, que són una nova manifestació de la fama justament guanyada per en Josep Clarà.

Aqueixa nova exposició del «Faians Català» la recomanem a tots aquells que sentin la pruija de redimir la seva visió de tanta banalitat com corre per aqueixa Barcelona dels nostres amors.

Del jardí dels humoristes

¡POBRE XICOT!

- ¡Hola, noi!
- ¡Hola!
- ¿Com s'entén? ¿Levita y barret de copa, avui?
- Sí..., mira..., ¿què hi vols fer?...
- ¿Y això?...
- ¡Coses de la vida!
- ¿D'ont vens?
- ¡D'ont vols que vingui! De l'iglesia...
- ¡Ah, ja!... ¿Un parent?...
- No.
- ¿Un amic?
- Sí, un amic intim.
- ¿Jove?
- Trenta anys.
- ¿Intel·ligent?
- Intel·ligentíssim: enginyer mecanic, ab un pervindre hermos de debò.
- ¿Condeixible teu, potser?
- ¡Ja ho crec!... Havíem estudiat plegats al col·legi Carreras, y després a l'Institut, y a l'Universitat..., ¡vaja, que no'ns deixavem mai!
- ¿Seguíeu tractantvos?
- ¡Figura't!... Si sempre era a casa... Els meus pares l'estimaven molt. Fins ens havíem arribat a creure que ab la meua germana... ¿Entens?... Però, res..., es allò...
- Sí, ¡es la vida!
- A lo millor, ¿sabs?..., les coses surten al revés... y els projectes se'n van a rodar.
- Es clar... es clar...
- No s'hi va poguer fer res.
- Ja, ja...
- ¡Tot va esser inutil, pobre xicot!
- ¡Sí que es llàstima!... ¿Y com va succeir?
- Fill, ni tampoc sabem donar-nos'n compte... De la manera més natural que't puguis creure.
- Però... ¿no li coneixieu, ab la cara?...
- ¡Y cà!... L'home més tranquil y més satisfet d'aquíet món; trempat, com sempre...

JOVENALLA

—¿Oï que no't veus ab cor de dir quina es la millor, de les tres?
—Home, es clar... Però, després de tastarles, potser sí que t'ho diria.

LA TRAGEDIA DEL BUROT

—¡Tornemhil... ¡Un any de coll!... Tot justament ara, que havia decidit *no treballar més*...

—¿Y doncs?

—Res...; que, un dia, millor dit, una nit, va assistir a una reunió a casa d'una família coneguda d'ell y nostra... Y, allò que passa..., ¿sabs?...; va comensar a armar conversa ab una senyoreta que era molt balladora, y ell, caracter complimentós, va estarse ballant ab ella tota la vetlla...

—Ja comprenc...

—Després del ball va fer el disbarat d'anar ab ella a una habitació del costat, ont hi havia un esplendit *buffet*...; allí va beure's dues copes de xampany *frappé* y... ja ho tens tot explicat...

—¿Vols dir que això?...

—No'n dubtis.

—Sí, que es terrible.

—¿Qu i ho havia de dir, eh? Mira, ara vinc de l'iglesia...

—¿Mort?

—¡Casat, home, casat!... ¡Que ets dur d'entendre les coses, tu també!...

F. GALIPAUX

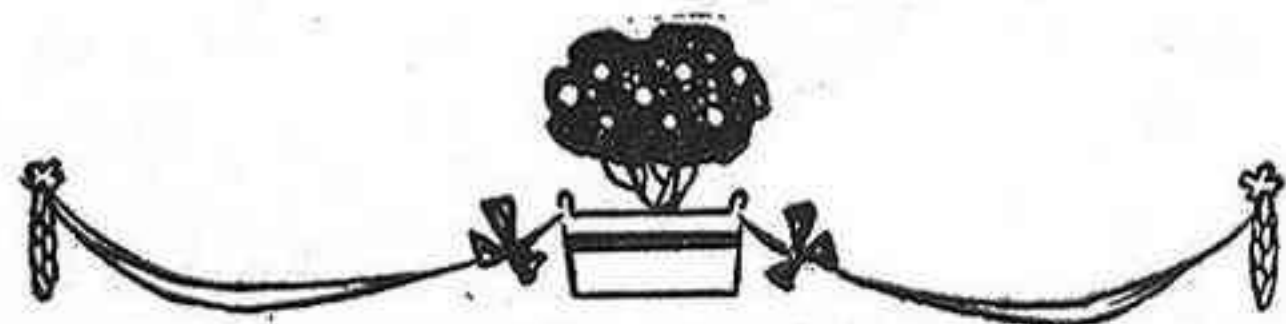

LICEO.—El debut d'en Titta Ruffo ha vingut a calmar els anims, un xic excitats, dels concurrents a nostre gran teatre.

El dimars a la nit debutà, ab *El barbero*, aquesta notabilitat mundial del cant, en mitg d'extraordinaria espectacularió. L'aria del primer acte va esser escoltada ab religiosa atenció, prodigant-seli al final una ovació, que l'obligà a repetir la darrera part.

A l'acabar aquest acte, tot y reconeixent la superioritat indiscutible de potencia y hermosura de vèu que té en Titta Ruffo, la gent discutia apassionadament, fentse comparacions inevitables ab l'ultim bariton que havia cantat aquí l'esmentada obra, comparacions de les que no sortia gens malament l'eminent Stracciari. En aquest acte y referintnos especialment a l'interpretació, no'ns acabà de convencer el colós Titta Ruffo.

Però vingueren els dos altres actes y allí sí que va imposarse el cantant y l'artista. Es impossible brodar millor de lo que'l brodaren el duo del segon acte, cantat en companyia de nostra paisana Elvira de Hidalgo. Ella, que, com hem dit repetides voltes, ho fa admirablement, al veure's acompanyada tan dignament, encara's va creixer, sentint al final del duo una ovació

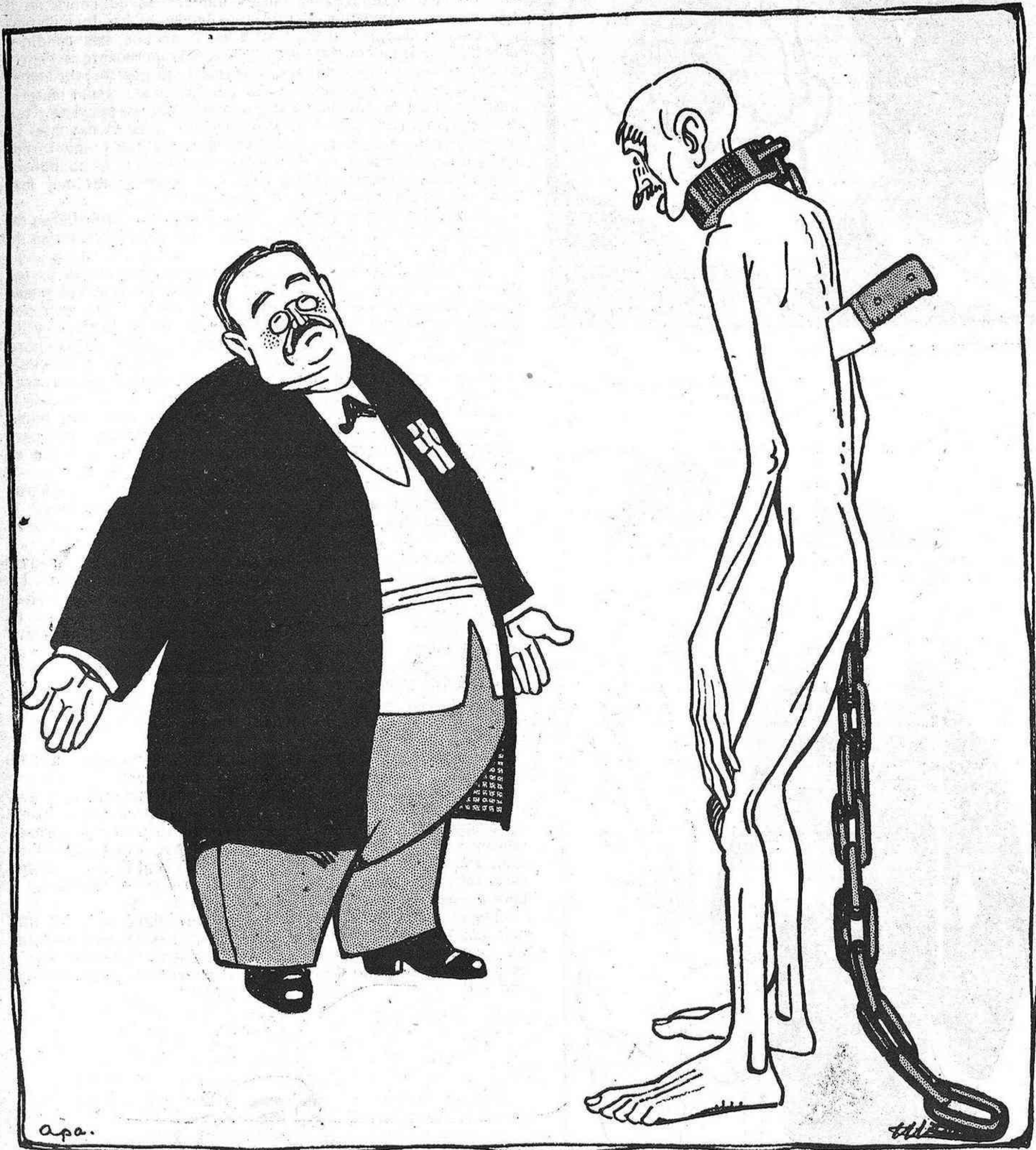
expontania y aixordadora. Desde aquest instant, en Titta Ruffo, va ferse seu al public, demostrantnos que no es en và la fama que té guanyada de primer bariton del món.

Com diem, l'Hidalgo's mostrà a l'altura del colós, vegétseli en sos ulls picarescs el gust que li donava cantar ab en Titta Ruffo; no havent cantat moltes vegades junts, es impossible que surti aquell duo com va sortir dimars a la nit.

Els demés, com sempre, discrets y res més que discrets. El mestre Falconi, bé.

Avui, segona d'en Titta Ruffo. Un altre plè.

ESPANYOL.— *Max-King o la bogeria d'un mico*, de Josep Burgas.— Veritablement aquesta obra, que es d'un company nostre, té com a primera qualitat l'esser una troballa escènica, de aquelles que's porten la salsa. Un mico escapat de la gavia de un domador, un mico instruit, que desitja coneixer l'humanitat y que s'hi posa en contacte ab tota la seva ignocència simiesca, ha de donar lloc forsosament a escenes molt interessants y a esgrimir la sàtira, per poc que l'autor enfondeixi en l'assumpte. El defecte principal de l'obra que'ns ocupa—y ho diem aixís, sense eufemismes, precisament perque's tracta d'un de la casa

INOPORTUNITAT

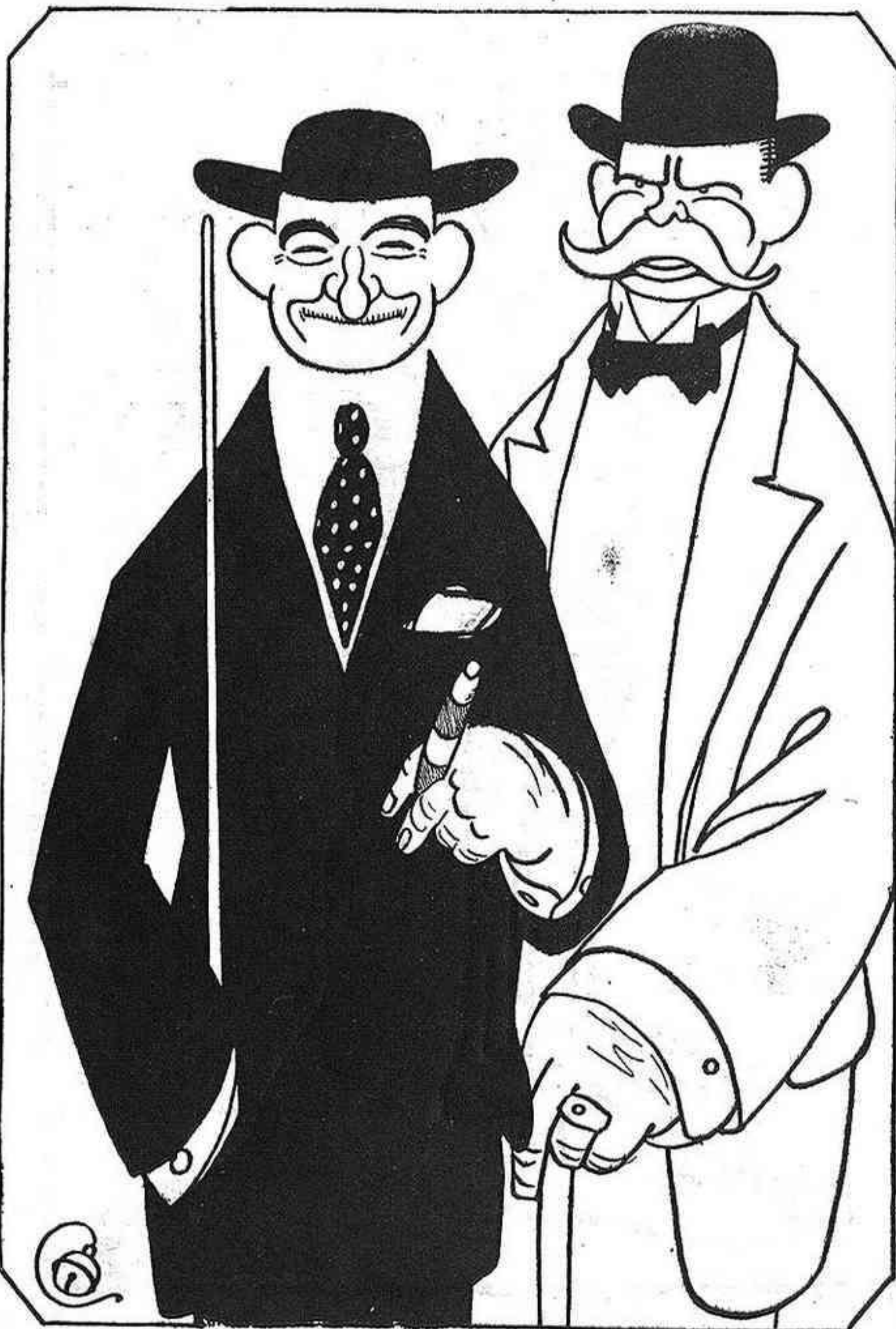
—¿Y vostès no hi poden fer res pera l'abolició de la llei de Jurisdiccions?
—¡Per l'amor de Déu!... ¡Quina imprudència!... ¡Quines ganades de soliviantar els esperits, ara que la normalitat..., ara que's comensen a guanyar quartos...

ESPERIT DE CONFORMACIÓ

—Com que la *Layonor* no m'estima, renuncio generosament a la mà de la *Layonor*.

FILARMONICS

—Jo li diré, oncle... Desde l'anfiteatre, m'agrada més en Titta Ruffo; desde la fila zero, m'agrada més la Goya.

y sabem que an ell li plau la sinceritat—es no haver enfondit en el tema, donantli major amplitut.

En Burgas no ha fet altra cosa que esflorar la troballa, sense voler veure la seva transcendència, tocat tal volta d'una massa modesta desconfiansa en les seves propies forces. N'ha tingut prou en posar, enfront del mico sociable, una colla de pobres y una colla de rics; ab les seves varietats característiques, pera que'l mico trobés el desengany, y, al veure que segons Darwin la rassa d'ell havia sigut l'origen de la d'aquella humanitat tan plena d'orgulls y d'odis, se li fes insoportable l'existència y's llevés la vida d'averkonyiment.

Al nostre entendre, les curtes dimensions de l'obra no li han permès desenrotllar del tot lo molt que hi hà de substàncions dintre l'idea originaria. Fent el mico un poc més candid y anantlo posant en contacte ab els diferents personatges representatius—capellans, militars, banquers, jutges y fabricants; àcrates, ganduls, pagesos, homes pacífics, etc.,—tenia materia pera fer una gran sàtira, en dos o més actes, tan punyent y tan transcendental com *Los intereses creados*, d'en Benavente. El desenllas sol, que per res calia variar, constitueix una formidable ironia. Aquesta, en el transcurs de l'obra, hi es abundosa, encara que no sempre penetra fins aont un escriptor més maligne que en Burgas l'hauria fet penetrar.

Max-King tingué un exit franc. Els actors treballaren de gust, sobre tot l'Aymerich y en Galceran, qui's caracterisà de simi, d'una manera esplèndida.

¡Justicia!, d'Apeles Mestres.—No es pas aquesta una de les millors produccions d'aqueix autor. El contrast que vol posar de manifest entre l'indignació extremada que'l public sent per un assésim mentre no ha caigut a mans de la justícia, y la pietat un poc malaltissa que aprés desperta, quan arriba l'hora de jutjarlo y sofrir la pena capital, no es d'aquells dels quals un home de talent pugui burlarse. Aixís l'Apeles té que recórrer a l'exageració pera justificar d'alguna manera l'intent de sàtira.

L'esfors pera fer d'un sentimentalisme perfectament humà una cosa de broma, resulta massa vist, y la caricatura del personatge devé una exageració continua y repetida que cansa al public.

¡Justicia! es una obra sense sobtlesa; està escrita planerament, correctament, ab la bonhomia del que està acostumat a altres genres literaris en els que no hi cal la malícia ni aquest esperit critic que requereixen les obres satíriques.

Os calorrés o gitaneries, de Soldevila.—L'obreta es senzillament un quadret de costums gitanes, un poc allargassat. Hi hà sens dubte ambient y caracter, però les gracies y la veritat dels dialègs no les poden entendre aquells que no estiguin al corrent del *caló* bohemi. Això fa que un esperi el final ab certa complascència. Contrariament a lo que succeeix en les obres d'en Vallmitjana, *Os calorrés* està mancada de plasticitat escènica. L'única cosa que fa possible la resistència d'un llenguatge que no s'entén es la mímica, la varietat de l'acció y el moviment, y la comedia d'en Soldevila n'està mancada de totes aquestes qualitats.

Tal vegada llegida y ab un vocabulari pera consultar, hi trobariem bellesa que ara no hi hem sabut pas veure.

El cego Simó, d'en Recasens.—Tragedia immoral, de la que no parlarem pas ab detenció, car ja s'en parla prou en la «Crònica» d'aquet mateix número. Es un deliri d'un jovenet, que cal anatemisar sense recansa perque no li quedin ganes de repetir l'intent. Pera esser complerta li manca un acte, ont la mare del fill escanyat es mengi el fetge del seu marit, assésim de la criatura y pare d'ella, com se suposa.

Tenim entès que'l jove Recasens, que sigué molt felicitat pels amics trágics, es un xicot de bé, la vigilancia del qual estava encarregada a una persona sèria, però aquesta va distreure's un moment, perdentlo de vista, y... ¡Déu nos en guard d'un ja està fet!

ESQUELLOTS

EL «Sindicat d'autors dramàtics catalans» ha finit la seva tasca. Dilluns passat, diada dels Reis, va despedir-se la companyia que actuava a l'«Espanyol». En Soler de las Casas li canta uns *responsos*, en *La Publicidad*, y crida al poble pera que li dongui socors an ell, com a unic continuador de l'escena catalana.

Això ens ha fet meditar profundament. ¿Si ell tingués raó, si ell fos l'hereu del Teatre Català, si no tinguéssim altre autor dramàtic, si la crítica fos una ilusió y si el nostre renaixement també? Cal tornar els ulls cap an en Franqueza y, mentres la Xirgu's despedeix de nosaltres ab obres estrangeres, demanarli per favor que'ns digui si hi hà esperança pera'l nostre mal.

DIMARS, el doctor Fargas, en una extensa conferència donada a l'Ateneu, va fer la declaració terminant de que les aigües de Dos-Rius són les més favorables pera la salut pública del veïnat barceloní, y a la mateixa hora, si fa o no fa, en el Colegi de Metges, el doctor Ayné, secretari de la junta, anunciava que dita entitat té'l proposit de fer una forta campanya contra l'adquisició de les aigües de Dos-Rius, per entendre que són perjudicials.

El doctor Fargas y el Colegi de Metges parlaren en nom de la ciencia. ¿Còm s'entén, això? ¿En quin conflicte més paorós ens posa aqueixa disconformitat de dictamens, que es tant més horrible en quant la mateixa infalible ciencia declara el vi igualment destructor de l'organisme! «Resta la cervesa», diran els assedegats de líquids purs y salutífers, que són tots els barcelonins; però, preguntem nosaltres, ¿hi haurà prou civada pera'l qui en desitgi y se la mereixi?

MALGRAT les continues enquitranades, el pas central del Passeig de Gracia, lo mateix que'l de la Diagonal, aixís que plou una mica, s'adorna, en tota la seva superfície, d'un fangueig uniforme y de color antipàtic, com si fos emanat d'una real ordre del Rei negre.

Si es que, a pesar del quitrà, no pot evitarse aquet fangueig, ¿no podria, al menys, canbiarse el color de la materia enquitranadora?

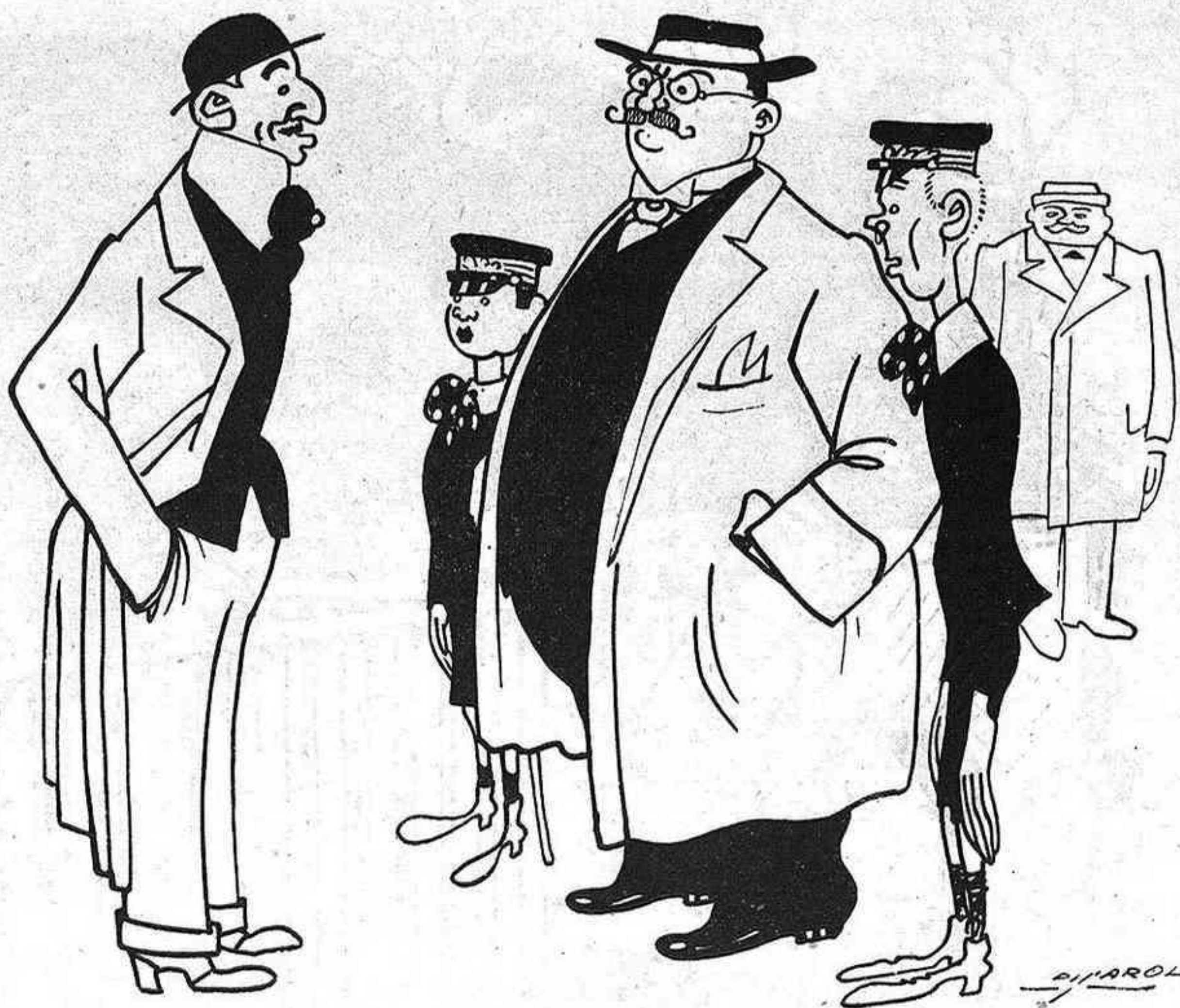
¿No podria, aquesta, tenyirse de color blau cel o rosa palid, per exemple?

Aixís, encara que'l fang se produís, com avui, no tindria el color fúnebre y reaccionari de l'actual, tant en pugna ab les idees y aspiracions de la lliberal y democràtica Barcelona.

PERA'l dia 20 està anunciada la boda del nostre simpatiquíssim ex-governador civil senyor Portela y Valladares, ab la bellíssima filla de la molt noble y distingida marquesa de Llanos.

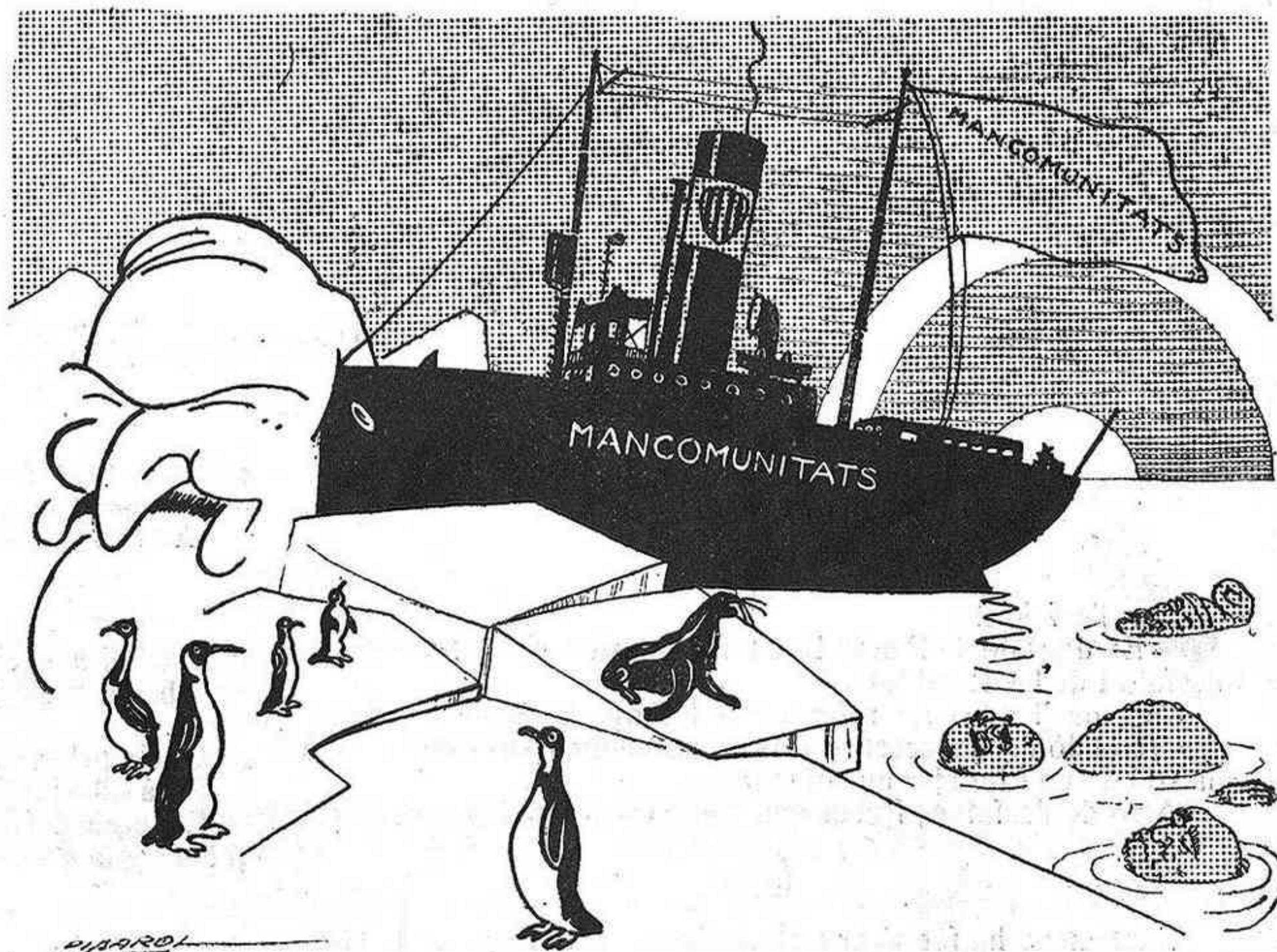
Suposem que'l nuvi, ab l'atenció y finura que'l caracteriza, no s'haurà descuidat de passar l'invitació corresponent an aquells cèlebres conspiradors de la *Font del quiento*.

Se la ben mereixen.

REIS ESCARRANSITS

—¿Què us varen portar els Reis, macos?
—An en Caimitu mal d'orella, y a mi, un refredat de nas.

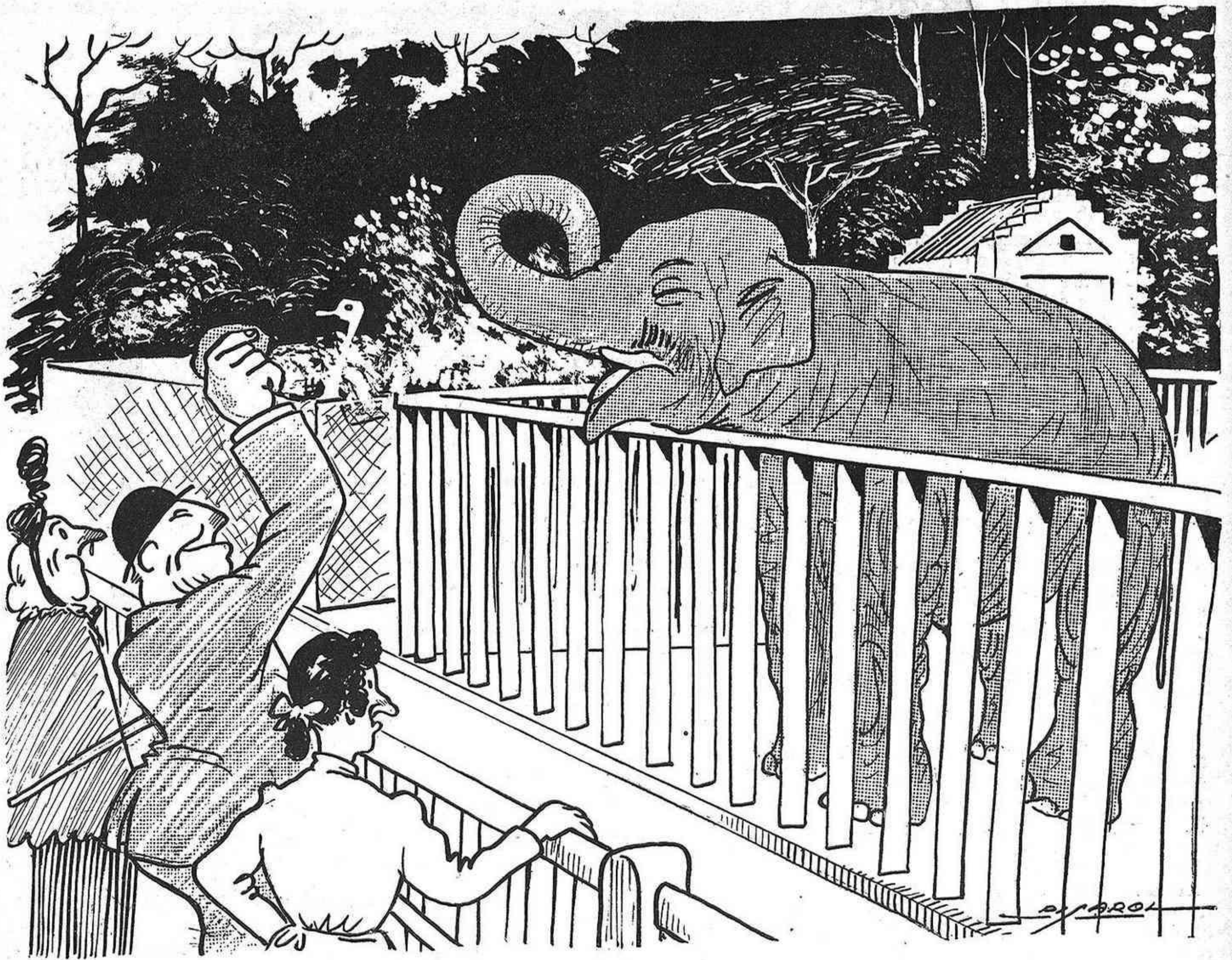

UNA NOVA MARÍTIMA

«El gran paquebot «Mancomunitats» acaba d'encallar en l'iceberg Romanones. No sabem si naufragarà de resultes de la topada».

DIU que un ex-separatista y un conspicu radical, han escrit una comedia, que ha tingut un exit gran. La nova, si ho es pel public, per nosaltres no ho es pas. Fa molt temps que, de comedia, aquets dos autors en fan;

EL LLONGUET

—¿Li dono tot, veiam si se'l menja?
—No, malaguanyat; val més que us el partiu, com a bons germans...

sols que, la que ara fan junts,
la feien per *separat*.

VINGA l'asfaltat!

El diari de la Plassa Reial les emprèn contra'l projecte d'asfaltat de les Rambles.

Com que'l diari de referencia—tothom ho sab—ha tingut sempre el dò del desacert en tots els assumptes barcelonins, serà qüestió de no titubejar un sol minut.

¡Això de l'asfaltat, forsosament deu esser una gran cosa!

L'Ajuntament ha fet tirar a terra l'urinari del Passeig de Gràcia, que era un dels que més servei feia.

Y lo hò es que l'haurà suprimit, segurament, pera posarhi en son lloc un kiosc de begudes.

Perquè els nostres administradors ho arreglen sempre aixís: Per un cantó, treuen urinaris... Y, per l'altre, fomenten la necessitat.

DIUMENGE a la nit, fou dels *memorables* l'escandol del «Liceo». La protesta dels abonats contra l'empresa va esser formidable. Els nostres elegants xiulaven desafortadament, desde palcos y butxaques.

Y que no se'n amagaven, no. Aquella nit, al Gran Teatre, aixís com les senyores no's do-

nen vergonya d'ensenyar el pit, els senyors tampoc varen tenir inconvenient en ensenyar el pito.
¡Aixís com aixís, es el mateix public dels toros!

LA sessió municipal pera tractar de la portada d'aigües, se celebrarà el dia 17, sabentse, per endavant, que durarà moltes hores.

Que'n prenguin nota, els nostres benemerits regidors. Serà qüestió d'anarhi ab la fiambrella y el gotet de vi. Els aiguaders, per això, no cal que pensin en la beguda, perquè d'aigua els en donaran per les butxaques.

AQUETS dies hem tingut l'exministre Garcia Prieto hostatjat a Barcelona.

Durant la diada de Reis va passejarse a peu per les Rambles. Y, passejant, devia trepitjar, segurament, moltes fanguetes. Lo qual no obsta pera que'l tal senyor tingués paraules de gran admiració pera les Rambles de Barcelona.

Y es que'ls politics de Madrid són aixís: Com més *enfangats* ens veuen, més *respallades* ens donen.

Antoni López, editor — Rambla del Mitg, núm. 20
Imprempta LA CAMPANA y L'ESQUELLA, OIm, 8
BARCELONA

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

ANUNCI

Obra nova d'en **SANTIAGO RUSIÑOL**

L'Illa de la Calma

Un volum en octau, esmeradament imprès sobre paper de fil

Ptes. 4

Libro sensacional

Hazañas de

FANTOMAS

El genio del crimen : Más fuerte que Sherlock Holmes y más audaz que Arsenio Lupin

Un tomo en 8.º — Ptas. 1

ÚLTIMAS NOVEDADES

G. Martínez Sierra	MADAME PEPITA	Un tomo en 8.º	Ptas. 3'50
Emilio Carrere	LA MADRE CASUALIDAD.	» » » »	» 3'50
Miguel de Unamuno	CONTRA ESTO Y AQUELLO	» » » »	» 3'50
M. Ciges Aparicio	ENTRE LA PAZ Y LA GUERRA	» » » »	» 2'50
Anatole France	BALTASAR	» » » »	» 3'50
Azorín	CASTILLA	» » » »	» 3'00
A. Martínez Olmedella	LA LEY DE MALTHUS	» » » »	» 3'00
Manuel Corrons	APUNTES DE INSTRUCCIÓN MILITAR	» » » »	» 1'00

Está agotantse el popular Almanac

DE

L'Esquella de la Torratxa

Se ven a tot arreu al preu d'UNA pesseta

ALMANAC

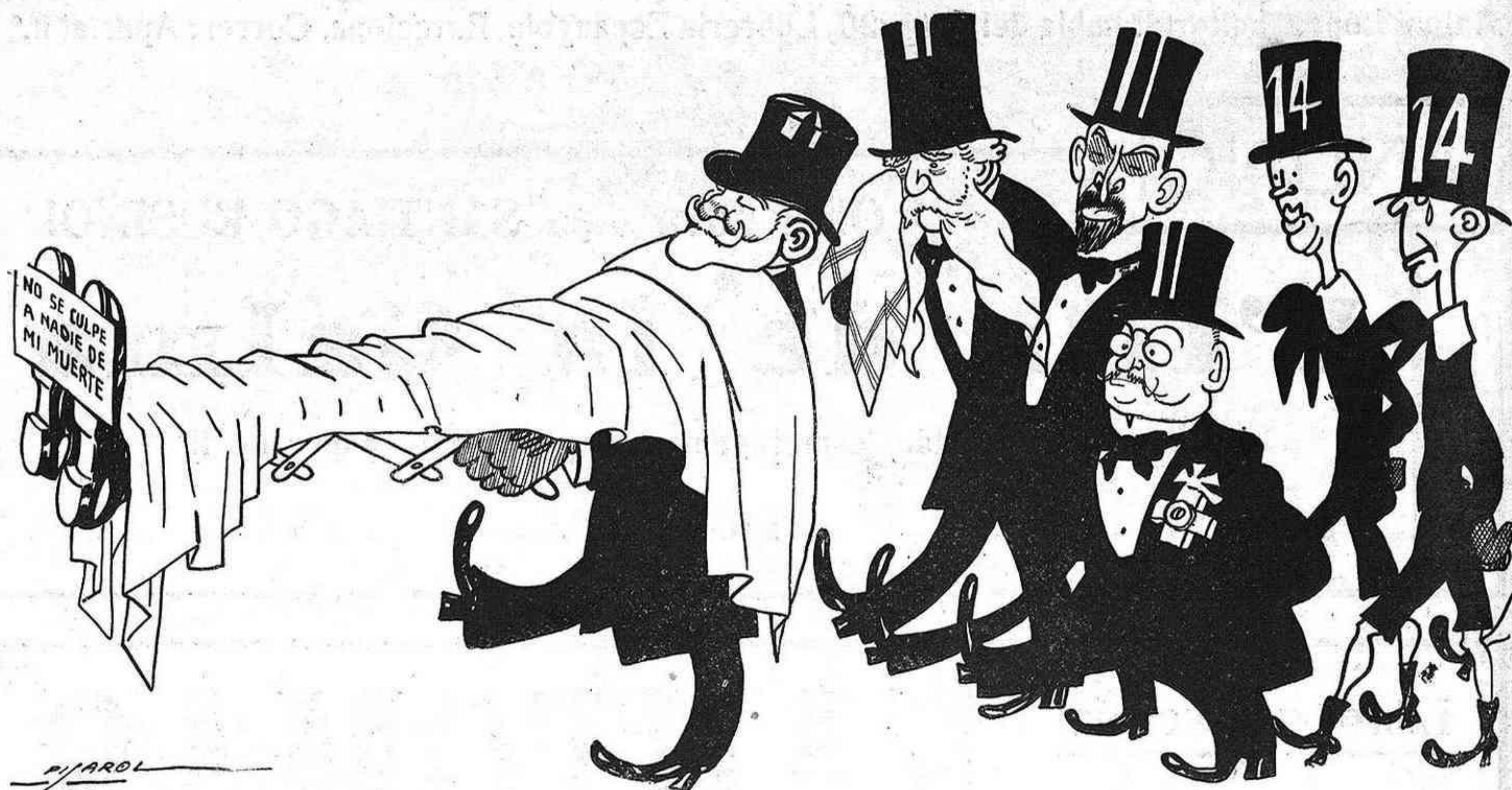
DE

La Campana de Gracia

Se ven a tot arreu al preu de DOS rals

NOTA. — Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliuranses del Giro Mútuu o be en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitg, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios si no's remet, ademés, un ral pera certificat. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

IN MEMORIAM ○ RECORDATORI ○ IN MEMORIAM

DON ANTONI MAURA

QUEFE DEL PARTIT CONSERVADOR MONARQUIC ESPANYOL

morí politicament y per sa propia voluntat, allà pels volts dels Ignocents de 1912

— D. E. P. —

Els seus proxims parents La Cierva, Boladeres y demás membres de la familia conservadora (resents y ausents), al participar tan sensible perdua, supliquen unes quantes oracions pera la seva animeta.

No ploreu; jo me'n vaig a casa; vaig a esperar a don Jaume III: jo moro, però la meua soberbia no mor; jo us estimaré, tot cassant, com us he estimat en el ministeri.

No us deixeu abatre per la pena, estimades joventuts conservadores; emmiralleuvos més aviat en la vida de pau que ara comenzo que no pas en la que, en companyia d'en La Cierva, vaig dur en 1909, per sempre finida.

Vosaltres que sigueru els meus electors de Mula, no us oblideu de pagar la contribució.

Job

Tornarem un dia a tenirlo de quefe, doncs nostra esperansa està plena de ganes de governar.

Sant Ambrós

El seu orgull y natural mal genit varen ferlo amable a tots els que tenien temor a la República.

La vida dels politics fracassats està en la memoria dels politics *vius*. Les súpriques dels politics *vius* obren als politics fracassats les portes del Palau.

Sant Geroni

L'alegria del partit ha desaparegut al mancarnos la seva companyia y el seu consell; però la promesa de que tornarà quan sia necessari consola la nostra por.

Va esser un somni la seva mort..., y acullida la seva ànima pels angelets de la defensa social, apenes va sentir les angoixes de la postrema crisis.

P. Lacordaire

ORACIÓ

Alfonsito de mi vida que en la cruz estás por mí: ni en la vida ni en la muerte me separaré de ti.

Concedides indulgencies (365 dies cada any), en la forma acostumada, per tot acte de pietat que's dediqui en sufragi universal o corporatiu de l'animeta del difunt.